

PAVOL DOBŠINSKÝ

SLOVENSKÉ ROZPRÁVKY I

TRI HOLÚBKY

Bola raz jedna sirota – veru sirota, lebo nemala už nikoho na svete okrem otca. A viete, dievča, čo má aj dobrého otca, bez matky je len sirota. Naša sirota bola dobrá dievčinka: krásna ako kvet, dobrá ako med, tichučká ako muška a do roboty ako sršeň. Riadila celé hospodárstvo, ako len mohla, otec jej zavše hovoril:

„Dieťa moje, nedám ja tebe takto za mladi sa mordovať s toľkou robotou. Ožením sa a dvom vám to pôjde ľahšie.“

Dievča mu na to nepovedalo nič, ale bolo rado, že dostane mamičku. Otec sa oženil. Vzal si jednu vdovicu, ktorá mu dovedla tiež jednu dcéru, asi v tých rokoch ako bola jeho vlastná, lenže nebola taká dobrá.

Ale pritom všetkom mať je mať len vlastnej dcére. Vždy si ju len ako za sklom držala, všade vychvaľovala a sirote bola len macochou. Neborka sirota, ešte teraz len zvedela, čo je to robotá! Nebolo pre ňu dosť roboty okolo domu a gazdovstva, ale musela ešte aj macochu a jej dcéru vysluhovať. Chúďa, nemalo ani dňa ani noci, či to v stredtýžďňa či v nedeľu. Okrem toho ešte zle-nedobre na ňu, nikdy jej ani len pekného slova nepovedali, nesmela ani pri stole s nimi jedávať, len tam pod pecou musela čakať, kým jej dačo hodia.

Ale ona stále bola tichá, pokojná. Aj pri tých najtvrdších prácach, či pri dome, či na poli, v ošklivých háboch, predsa bola sto ráz krajšia než tá macochina mazna.

Raz sa otec vyberal na jarmok. Macocha prikazovala: „To a to mi kúpiš. Treba mi mojej dcéruške črievičky, hodvábnu sukničku, stužky, medovníky.“ A pánbohvie, čo mu tam naprikazovala. Keď to všetko vypočul, obrátil sa pod pec k svojej otrhanej dcére:

„No a tebe čo kúpiť?“ pýtal sa.

Ale macocha ju ani k slovu nepustila: vraj tej nič nechýba, že do kuchyne a maštale netreba žiadnych šperkov.

Otec macochu vypočul a zase sa len opýtal dcéry:

„Nože povedz aj ty, čo ti mám doniesť?“

Sirota mu len tak ukradomky pošepla:

„Ach, otec môj drahý! Čo sa vám páči, o čo sa tam dakde potknete.“

Išiel teda na jarmok. Nakúpil všeličo od výmyslu sveta, čo si macocha narozkazovala, len svojej vlastnej dcére nič nekúpil. Cestou späť rozmyšľal, dobre o rozum neprišiel, či ozaj ešte dačo nezabudol. Už blízko dediny, keď išiel chodníčkom cez jeden hájček, potkol sa o jednu krivú liesku. Spřchli z nej tri oriešky, lúskance ako vosk.

„Aha!“ pomyslel si, „toto bude jarmočné pre moju dcéru.“

Otec prišiel domov, porozdával, čo nakúpil, ale nik nebol s jarmočným taký spokojný ako úbohá sirota. Skryla si tie tri oriešky do vrecka, akoby to dáke perly boli, a pobrala sa do práce.

V nedeľu ráno, keď už všetko okolo domu poriadila, sadla si pod pec a začala sa zberať do kostola. Už druhý raz zvonili. Vtedy sa macocha na ňu oborila:

„Ty taká a onaká, nuž či len tak doma budeš? Či ty nemáš čo doma robiť?“

Vybehla von a doniesla jej za mericu hrachu zmiešaného so šošovicou:

„Tu máš! To mi pekne popreberáš, kým sa vrátíme z kostola.“

Všetci odišli a dievčina sa pustila do preberania. Vzdychala, nariekala, že ani len do kostola ju zlá macocha nepustí:

„Ach, mamka moja, mamka, čo si ma tam radšej so sebou nezobrala, tam by mi bolo lepšie, než nevoľnej sirote.“

Vtom jej zaštrkotali vo vrecku tie tri oriešky. Vybrala ich, položila pred seba a tešila sa z nich. Tešila sa aj z toho, že predsa má ešte dobrého otca. Ako taká roztúžená a zamyslená ďalej hrach preberala, čosi zaklopalo na oblôčik. Pozrie – tri biele holúbky ako ťobkajú, tak ťobkajú do okienka.

„Ach, nebožiatka, tie iste dnu chcú, azda ma prišli, úbohú stvoru potešiť!“

Otvorila im oblôčik a holúbky k nej prehovorili:

„Čože to robíš, dobré dievča?“

„Ach, vidíte,“ ona im na to, „teraz, keď druhí ľudia Bohu slúžia v kostole, ja sa musím doma s takouto robotou trápiť.“

„No nič to,“ povedal jeden holúbok, „nechaj to tak!“

Zobral jeden oriešok a malým zobáčikom ho roztvoril – vytiahol z neho hodvábné šatôčky, biele ako sneh:

„Tu máš, obleč sa a choď do kostola! My ti za ten čas toto popreberáme. Ale keď kňaz povie amen, nečakaj, kým druhí ľudia von pôjdu. Vyjdí popredku a ponáhľaj sa domov preobliecť.“

Naradovaná sa pekne a krásne ako Ialia poobliekala, šla do kostola a tam si sadla do prvej prázdnej stoličky. Všetci ľudia sa iba na ňu pozerali a ani sám kráľovič nemohol z nej oči odtrhnúť. Tak sa mu zapáčila, že by nebol dbal, keby omša aj do večera trvala. Krásna dievčina sa však ani neobzrela, skrúsená sa modlila a počúvala kázeň, až kým kňaz nepovedal amen.

Vtedy sa potíšku zobrala a hybaj von z kostola, ponáhľala sa domov.

Vyzliekla si biele hodvábné šaty, vložila ich do orechovej škrupinky a škrupinku skryla.

Vtom vošla do chyže macocha aj s dcérou a vidia hrach a šošovicu osebe, povyberané. Jedovalo ju to, že sa nemohla do pastorkyne zadrapiť, dala teda len pokoj. Ale o chvíľku, chodiac hore-dolu po izbe, začala podpichovať:

„Hľa, pľuha, keby si bola v kostole, videla by si dievča! Ale pecúchovi je najlepšie len pod pecou.“

„Veď som ju ja videla, keď išla popred nás.“

„A to už ako?“

„Hen zo zrubu, bola som práve vtedy po vodu.“

„Zo zrubu! Teda ty sa budeš zo zrubu len tak po ulici rozhliadať? Počuj, starý môj, ten zrub musíš naskutku zváľať. Táto daromnica by z neho vždy len po strakách pozerala.“

Muž neborák musel hneď, hoc bol aj sviatočný deň, zrub odpratať, keď chcel, aby sa búrka utišila.

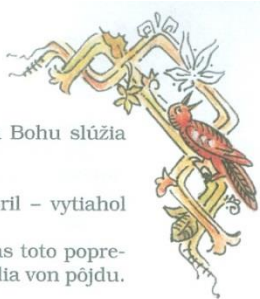
Kráľovič sa hneď po kostole vyzvedal, odkiaľ by tá panička mohla byť a či nevideli, kam sa podela.

„Veď tá hentam do toho domu vošla, kde je taký pekný zrub na studni,“ povedali mu ľudia.

Kráľovič sa dal hľadať z domu do domu, ale keď tam už zrubu nebolo, nemohli nič nájsť.

Na druhú nedeľu si zasa sadla v otrhaných šatách pod pec a chcela sa do kostola vyberať. Tu sa obrátila k nej macocha, čo svoju dcéru pred zrkadlom cifrovala:

„No, vari ty,“ pustila sa do nej, „nemáš čo doma robiť? Ej, ej! Tej iste to pekné dievča zišlo na um. Ani na krok!“

Macocha vbehla do komory a doniesla jej za mericu prosa zmiešaného s makom.

„Tu,“ povedá, „toto mi popreberáš. A ak to nepreberieš, kým prídem z kostola, bude hostina, vieš aká!“

S tým macocha i s dcérou od pastorkyne odišli. Sirôtka sa dala do preberania a vzdychala, plakala nad svojím biednym osudom:

„Ach, mať moja, mať moja! Čože si ja počnem?“

Vtom opäť zaklopkali na oblôčik tie tri holúbky:

„Neplač, neplač, dobré dievča, len nás pust' dnuká, my ti to všetko spravíme. Len nám rýchlo daj jeden z tých tvojich orieškov!“ zahrkúťali jej holúbky, keď im otvorila.

Ona im oriešok podala a holúbok z neho vylúskol strieborné šaty.

„Tu máš tieto šaty. Obleč sa a choď do kostola! Ale keď ty budeš počuť amen, ponáhľaj sa domov a všetko bude dobre!“

Ona sa s radosťou poobliekala a odišla ako hviezda do kostola. Sadla si na rovnaké miesto, modlila sa a načúvala, nabok ani nepozrela. Ale kráľovič celý čas z nej ani oka nespustil a bolo mu akosi čudné okolo srdca.

Keď kňaz povedal amen, dievčina vstala a tichučko vyšla z kostola. Prišla domov a ledva sa stačila preobliecť, už vošli macocha s dcérou. Zadívali sa, krútili hlavou, keď videli, že je celá merica maku a prosa povyberaná. Hm! Mrzelo ju, dobre sa nepukla, ale nemohla nič povedať. Len po chvíli začala:

„Mala si byť v kostole, ty pecúch, videla by si dievča! Ale tak, pecúchovo miesto je len pod pecou.“

„Nuž, veď som ju videla tiež, keď popred nás šla. Práve som bola na tej slivke pred domom, chcela som vám k obedu zopár striasť,“ odpovedala jej pastorkyňa.

Macocha nebolo viac treba a pustila sa do nej:

„Aha, ty pľuhavstvo,“ vykrikla rozpajadená, „ty sa budeš ešte aj v nedeľu na stromy škriabať, šaty trhať a na ľudí nemilobohu hľadieť! Veď počkaj! Starý, tá slivka tam na tom priedomí ďalej ostaf nesmie! Von s ňou! Tá tvoja sova na nej viac sedávať nebude!“

Muž išiel, čo je v nedeľu aj hriech, slivku vyťaf. Vedel, že v dome by hneď bol ešte väčší hriech, keby to neurobil.

Kráľovič zase všade hľadal, vyhľadával pekné dievča. Aj mu povedali, že veru tá išla, kde je tá pekná slivka pred domom. Dal hľadať aj slivku. Ale nenašiel nič, lebo slivky už tam nebolo. Zosmutnel a zamyslel sa:

„No počkaj,“ zaumienil si, „však ňu ja dostanem!“

Na tretiu nedeľu ráno, keď pastorkyňa už všetko poriadila a pekne ako makovička sa učesala, podišla k macoche, ktorá pred zrkadlom svoju dievku vystrájala, a prosila ju, aby ju už raz pustila do kostola.

„Ty pľuhavstvo, ty chceš ísť do kostola nám iba na posmech, aby sme sa tam za takú ošklbanicu museli hanbiť? Nie! Zostaneš doma.“

Vyšla do komory a doniesla jej za mericu múky zmiešanej s popolom a vykydla to na stôl:

„Tu máš robotu! A aby to bolo povyberané, kým sa z kostola vrátim!“

Macocha chytila svoju dcéru pod pazuchu a odišli. Len úbohá sirota doma zostala. Pustila sa teda do roboty a plakala, nariekala:

„Ach, mamka, mamka moja drahá! Načo len som ja biedna stvora na svete? Čo si s týmto počnem?“

Vtom zaklopkali na oblok tri holúbky.

„Neplač, pekné dievča, neplač! Veď ti my to povyberáme, len nás pušť dnu!“

Rada ich pustila. Vtedy jeden holúbok tretí oriešok otvoril a vybral z neho zlaté šaty.

„Tu,“ povedá, „máš zlaté šaty. Rýchlo sa obleč a choď do kostola! Ale keď kňaz povie amen, nečakaj, kým druhí ľudia pôjdu, vyjdí von z kostola a ponáhľaj sa domov!“

Išla ona, išla do kostola ako ligotavé slnko. Tam si sadla, kde aj po dve predchádzajúce nedele.

Počúvala kázeň, ani nezbadala, že sa celý kostol iba na ňu díva a ako sa kráľovič na ňu usmieva.

Po čase sa kázeň skončila a kňaz povedal amen. Vtedy sa dievča zbadalo, vstalo hore a chystalo sa odísť.

Ale čo sa nestalo? Nemôže sa ani hnúť, stojí ako prirastené. Kráľovič dal popod tú stolicu naliať smoly. Mocuje sa na tom lepe, snaží sa odlepiť, až sa jej napokon pošťastí nohy dostať von. A potíšku vyklzne z kostola. Letela domov ako bez duše a ani nezbadala, že jej jedna črievička chýba. Sotva sa preobliekla, už počula macochu pod oblokom.

Zlaté šaty ani nestihla do škrupinky odložiť, len ich tak šuchla za dvere.

Macocha i s dcérou prišli a vidia – múka zvlášť, aj popol zvlášť. Dobre sa tam od jedu nepukli.

Ale macocha jej nič nemohla povedať. Iba o chvíľočku zase do nej začala dobiedzať:

„Hej,“ povedala, „ty lušta, mala si byť v kostole. Bola by si videla krásnu dievčinu! Ale pecúchovi patrí byť pod pecou.“

„Nuž,“ odpovedala pastorkyňa, „veď som ja ju videla, keď blysla popred náš oblok. Vybehla som hore na komín a stade som sa na ňu dívala.“

Macochu viac nebolo treba. Hneď ako dračica do nej skočila:

„Ty daromnica naničhodná, budeš sa ešte aj po komínoch škriabať! Marš, pod korytá na pôjd! Ty obluda jedna, tam si môžeš od tej zlatej paničky obed pýtať. A ty, starý, ten komín zaraz zhodiš dolu, lebo...“

Chudák otec vyšiel a komín zbúral.

Leďva bol komín odpratáný, kráľovičovi sluhovia išli hľadať tú krásnu dievčinu, lebo im ľudia povedali, že vošla tam, kde majú ten vysoký komín na dome. Ale pozreli na dom, komína niet. S dlhým nosom sa pobrali preč.

Ale kráľovič mal ešte zálohu – zlatú črievičku. Poslal teda zasa ďalších sluhov, aby išli z domu do domu a hľadali, kde majú také dievča,

ktorému by sa črievička hodila na nohu. A zaraz nech mu tú dievčinu dovedú.

Sluhovia urobili ako rozkázal – chodili z domu do domu, ale črievička nebola dobrá žiadnemu dievčaťu. Macocha už vedela, že prídu aj k nim. Stískala, stláčala dcérinu nohu o milých päť, len aby jej ju zmenšila. Vtedy išli sluhovia – probovali jej črievičku, ale na napuchnutú nohu sa ani len troška nenastokla.

„Nuž, to nie je ona,“ povedali. „A druhé dievča nemáte?“

Macocha na to hneď pohotovo:

„Ja, veru nie!“

Už sa sluhovia poberali von, ale len čo vošli do pitvora, ozval sa z pôjda kohút:

„Kikirikí nad pántikom,
pekné dievča pod korytom!“

„Čo to?“ zastavili sa. „Že je pod korytom pekné dievča?“

„Ach čoby. To len kohút tak zavše spieva,“ zahovárala macocha.

Lenže sluhovia sa nedali pomýliť a – hybaj na pôjd! Hneď zbadali dve korytá a pod nimi uplakané dievča. Začali jej obúvať črievičku a tá – akoby ju ulial!

Išli s ňou do chyže a za dverami sa blysli zlaté šaty.

Teraz už veru vedeli, že našli, čo hľadali. Macocha sa len mračila ako morka, keď videla, čo sa robí – že jej pastorkyňu do koča vysadili a ako sa s plačom so všetkými lúči. Tak ju to pohlo, že tam zaraz od jedu pukla.

Kráľovič na prvý pohľad poznal, že je to tá dievčina, ktorú dal hľadať.

„Nuž,“ opýtal sa jej, „či si to ty, duša moja, bola tri razy v tom kostole?“

„Veru ja,“ hanblivo odpovedalo dievča a červenalo sa ako ruža.

„A kde si zobrala tie pekné šaty?“

Vtedy mu všetko vyrozprávala: ako sa jej vodilo a ako jej pomohli tie tri holúbky. Hneď sa musela poobliekať do svojich pekných šiat a o týždeň sa úbohá sirôtka stala kráľovičovou ženou.

